

**Խաղաղություն և համագործակցություն. տարածաշրջանային
զարգացման նոր փիլիսոփայությունը**
Peace and cooperation. new philosophy of regional development

*Խաչիկ Գալստյան,
«Հակամարտությունների և խաղաղության
հետազոտման
հայկական ասոցիացիայի»
նախագահ, ք. գ. ք., ԵՊՀ դոցենտ
Khachik Galstyan,
“Armenian Conflict and Peace Research
Association” NGO, Chairmen, Associated
Professor, YSU*

Մեր տարածաշրջանը դարեր շարունակ գտնվել է աշխարհաքաղաքական տարբեր ուժերի շահերի բախման կիզակետում, որն ուղեկցվել է արյունալի բախումներով ու երկարատև հակամարտություններով: Այդ իսկ պատճառով էլ, խոսելով տարածաշրջանային հիմնախնդիրներից, պետք է փաստել, որ տարածաշրջանին ավելի շատ բնորոշ են կոնֆլիկտն ու մրցակցությունը, քան խաղաղությունն ու համագործակցությունը: Մեր դեպքում, դիտարկելով Իրան-Հայաստան-Վրաստան առանցքի երկրները, կարող ենք տեսնել, որ նրանցից առնվազն երկուսը՝ Հայաստանն ու Վրաստանը, ներքաշված են տարածաշրջանային հակամարտությունների մեջ, Իրանը շուրջ երեք տասնամյակ գտնվում էր գլոբալ հակամարտության մեջ ԱՄՆ-ի հետ: Իր հերթին, եթե ոչ բացահայտ կոնֆլիկտի տեսքով, ապա բավականին սուր մրցակցություն է նկատվում մի կողմից տարածաշրջանային խոշոր դերա-

կատարների՝ Իրանի և Թուրքիայի, իսկ մյուս կողմից՝ Ռուսաստանի և Արևմուտքի միջև տարածաշրջանային քաղաքական, տնտեսական և այլ գործընթացների վրա ուղղակի վերահսկողություն սահմանելու առումով:

Շահերի մնան բարդ հարաբերակցության ու մրցակցության պայմաններում ի՞նչ այլընտրանքներ կարող են լինել: Այլընտրանքը մեկն է՝ կոնֆլիկտին և մրցակցությանը պետք է փոխարինեն խաղաղության և համագործակցության արժեքները: Այսօր դրա համար ստեղծված են անհրաժեշտ նախադրյալներ: Առաջին կարևոր հանգամանքն այն է, որ այս առանցքի երկրները՝ Իրանը, Հայաստանը և Վրաստանը, իրար հետ չունեն ոչ մի տեսակ հակամարտություն, որը կարող էր խոչընդոտ հանդիսանալ համագործակցության հետագա խորացման համար: Պատմականորեն դարեր շարունակ ապրելով կողք կողքի, հանդիսանալով տարածաշրջանի բնիկ և հինավուրց ժողովուրդները՝ հայերը, պարսիկներն ու վրացիները լավ են գիտակցում խաղաղության և համագործակցության ներուժը, որը կարող է ապահովել տարածաշրջանի երկարատև կայունությունը, խաղաղությունն ու բարեկեցությունը: Երկրորդ՝ Արևմուտքի՝ Իրանի շուրջ տասնամյակներ տևած մեկուսացման ու սանկցիաների կիրառման անպտուղ քաղաքականությունը փոխվել է: Իրանը բացվում է աշխարհի առջև, աշխարհն է բացվում Իրանի առջև: Իսկ դեպի եվրոպական շուկաներ ընկած ամենակարճ ճանապարհը անցնում է Հայաստանի և Վրաստանի տարածքով: Հայաստանն ու Վրաստանը հենց այսօր պետք է պատրաստ լինեն ընդունել ապրանքների մեծ հոսքեր, որոնք կարող է ապահովել Իրանը: Հայաստանի համար սա մեծ հնարավորություն է տրանզիտային դերակատարում ստանձնելու ու ճեղքելու թուրք-ադրբեջանական շրջափակման օղակը, իսկ Վրաստանին՝ դառնալու տարածաշրջանային բեռնափոխադրումների լիարժեք խաչմերուկ:

Բացի գուտ տնտեսական շահերից՝ Իրան-Հայաստան-Վրաստան համագործակցությունն ունի նաև գաղափարական ու արժեքային հսկայական նշանակություն: Այն կարող է քաղաքակրթությունների միջև երկխոսության յուրօրինակ հարթակ ծառայել, քրիստոնյա և իսլամադավան ժողովուրդների խաղաղ համագոյակցության լավագույն առիավատչյան լինել: Որպես տարածաշրջանի հինավուրց ժողովուրդներ՝ հենց մեր ուսերին է ընկնում նաև տարածաշրջանի խաղաղության և կայունության ապահովման պատասխանատվությունը: Իսկ մնան եռակողմ համագործակցության ներուժի

բազմապատկման շնորհիվ իրապես խաղաղությունն ու համագործակցությունը կդառնան գերակայող արժեքներ:

Այդ գործում մեծ է նաև երեք երկրների փորձագիտական հանրության, երիտասարդ սերնդի ներկայացուցիչների դերը: Փորձագետները պետք է մշակեն համագործակցության նոր ձևաչափերը, իսկ մեծ քաղաքականության մակարդակում կայացվող որոշումները անպայման պետք է մասնագիտական փորձաքննություն անցնեն, որպեսզի լինեն առավել կիրառելի ու արդյունավետ: Այս առումով «Իրան-Հայաստան-Վրաստան. Խաղաղ հարևանության և զարգացման տեսլականներ» միջազգային գիտաժողովը կարող է իր մեծ ներդրումը ունենալ եռակողմ համագործակցության խորացման գործում, մանավանդ որ այն կազմակերպվել է Իրանի Իսլամական Հանրապետության նախագահի հայաստանյան պաշտոնական այցի նախօրեին: Բացի դրանից՝ այս հարթակը կարող է ծառայել նաև մասնագիտական կապերի խորացման, երիտասարդական ուսանողական փոխանակման ծրագրերի իրականացման, երեք երկրների բարձրագույն կրթական հաստատությունների միջև համագործակցության ցանցի ստեղծման համար: Հազարամյակներ շարունակ լինելով հարևաններ՝ մենք XXI դարում կարիք ունենք միմյանց ավելի լավ ճանաչելու, ավելի որակյալ համագործակցության, շատ ոլորտներում հարաբերությունները նոր էջից կառուցելու, խաղաղության և համագործակցության արժեքները տարածելու և արմատավորելու մեր ժողովուրդների հասարակական գիտակցության ու քաղաքական ընտրանիների գործելակերպում: